

в частности как базовый компонент становления духовного мира личности, которое начинается с дошкольного возраста и продолжается в течение всей жизни человека, а также как составные элементы подготовки педагога-дошкольника, исходя из особенностей и специфики педагогической деятельности в дошкольных образовательных учреждениях и воспитании детей дошкольного возраста, что позволяет обосновать необходимость художественно-эстетической подготовки, углубления музыкального образования студентов факультета дошкольного образования в высшем учебном заведении. Сложившаяся ситуация в педагогических вузах может быть решена, если разработать научно обоснованные подходы к эстетическому образованию как фактору профессиональной подготовки педагога-специалиста дошкольного образования в высшем учебном заведении. Разработка научных основ профессионального педагогического образования на современном этапе требует рассматривать культуру, музыкальное искусство как элементы профессиональной подготовки педагога и как основу духовного развития его личности. На это указывают направления и тенденции общественного развития, повышение интереса и роли культуры, ис-

кусства в жизни общества и образовании личности.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Авдіянц Г.Г. Духовна культура як основа гуманізації вищої педагогічної освіти / Г.Г. Авдіянц // Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому навчальному закладі освіти : матеріали Міжнарод. наук.-пед. читань. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2006. – С. 5–7.
2. Аніщенко Г.В. Музично-творча активність як чинник формування музичної обізнаності майбутніх вихователів / Г.В. Аніщенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2011. – № 15(226). – С. 144–150.
3. Кабалевский Д.Б. Основные принципы и методы программы по музыке для общеобразовательной школы / Д.Б. Кабалевский // Программа по музыке (с поурочной метод. разработкой) для общеобразоват. шк. 1–3 классы. – М. : Просвещение, 1983. – С. 7–12.
4. Княжева І.А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури : [монографія] / І.А. Княжева. – Одеса : ФОП Бондаренко М.О., 2014. – 328 с.
5. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь / Г.М. Коджаспирова. – М. : Академия, 2000. – 175 с.
6. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям / В.А. Сухомлинский. – Киев : Рад. шк., 1981. – 382 с.
7. Теплов Б.М. Избр. тр. : в 2-х т. / Б.М. Теплов ; ред.-сост. Н.С. Лейтес. – М. : Педагогика, Т. 1. – 1985. – 329 с.

УДК 378.147.134: 37.013. 77

ДИДАКТИЧНІ І ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Манжос Е.О., к. пед. н., старший викладач
кафедри української та іноземних мов
Вінницький національний аграрний університет

У статті зроблено висновок, що завдяки наявності в навчальному процесі сприятливих дидактичних і психологічних умов стає можливим успішне формування комунікативної культури майбутніх фахівців аграрної галузі. Доведено, що сприятливими дидактичними і психологічними умовами є: успішна соціалізація та сприятливі соціальні умови; застосування оптимальних механізмів мовлення; впровадження прийомів активізації професійної комунікативної діяльності майбутніх фахівців; моделювання в навчальному процесі мовленнєвих ситуацій; мотиваційні чинники навчання; пізнавальна діяльність майбутніх фахівців аграрної галузі та розвиток їхньої комунікативної поведінки.

Ключові слова: культура, комунікативна культура, дидактичні умови, комунікативне спілкування, комунікативна діяльність, психологічні умови.

В статье сделан вывод, что благодаря наличию в учебном процессе благоприятных дидактических и психологических условий становится возможным успешное формирование коммуникативной культуры будущих специалистов аграрной отрасли. Доказано, что благоприятными дидактическими и психологическими условиями являются: успешная социализация и благоприятные социальные условия; применение оптимальных механизмов речи; внедрение приемов активизации профессиональной

коммуникативной деятельности будущих специалистов; моделирование в учебном процессе речевых ситуаций; мотивационные факторы обучения; развитие познавательной деятельности будущих специалистов аграрной отрасли и их коммуникативное поведение.

Ключевые слова: культура, коммуникативная культура, дидактические условия, коммуникативное общение, коммуникативная деятельность, психологические условия.

Manzhos E.A. DIDACTIC AND PSYCHOLOGICAL CONDITIONS OF THE FORMATION OF COMMUNICATIVE CULTURE IN THE PROCESS OF TRAINING OF THE FUTURE SPECIALIST OF AGRICULTURAL INDUSTRY

The article concludes that due to the presence of favorable didactic and psychological conditions in the educational process, successful formation of the communicative culture of future specialists of the agrarian sector becomes possible. It is proved that favorable didactic and psychological conditions are: successful socialization and favorable social conditions; application of optimal speech mechanisms; implementation of methods of activating professional communication activities of future specialists; modeling speech situations in the educational process; motivational factors of training; cognitive activity of future specialists in the agrarian sector and development of their communicative behavior.

Key words: culture, communicative culture, didactic conditions, communicative communication, communicative activity, psychological conditions.

Постановка проблеми. Особливою мірою зростає значущість формування комунікативної підготовки фахівців до міжкультурного спілкування, оскільки культура спілкування є важливою умовою налагодження міжнародних ділових контактів, створення спільних підприємств, інтенсифікації професійної взаємодії із закордонними колегами.

Процес підготовки майбутнього фахівця аграрної галузі передбачає формування комунікативної культури.

Ефективне практичне застосування новітніх засобів навчання неможливе без готовності майбутніх фахівців до використання таких засобів у своїй професійній діяльності. На наш погляд, поки що недостатньо висвітлені умови формування культури спілкування майбутніх фахівців аграрної галузі.

Аналіз публікацій з визначеної теми. Оволодіння мовою є одним із головних складових формування особистості, і успіхи в навчанні мов суттєво залежать від психологічної підготовки до її вивчення. У психології мова розглядається як система знаків, яка є засобом людського спілкування, розумової діяльності, самопізнання. У навчанні мови необхідно враховувати психологічні особливості та механізми мовлення, особливості формування творчого мислення, вікові особливості. Цим питанням присвячені роботи психологів Л. Виготського, Н. Лейтиса, С. Рубінштейна, Ю. Самаріна.

На основі загальної концепції теорії діяльності педагогічною психологією розроблено декілька теоретичних концепцій, що складають основу системи пізнавальних дій, які необхідні для засвоєння знань. В основу першої концепції, яку розробили психологи (С. Рубінштейн, Ю. Самарін, Д. Богоявленський), покладено асоціативно-рефлектор-

ну теорію Г. Сеченова та І. Павлова. Згідно з теорією людина накопичує досвід і дані про навколишній світ шляхом сприйняття та утворення систем асоціацій (зв'язків).

У процесі навчання та виховання йде накопичення різних асоціацій, які утворюють систему. Результати експериментального вивчення мислення, в тому числі й творчого, знайшли конкретний відбиток у дослідженнях таких вчених, як Д. Богоявленський, С. Жуйков та ін. Питанням комунікативної компетенції займалися М. Вятюнев, П. Гальперін, М. Жінкін, Г. Колшанский. Проблема формування комунікативної культури висвітлена в наукових працях О. Бойко, Б. Головіна, О. Дубасенюк, О. Мороз, В. Сластьоніна та ін. Вчені М. Бахтін, Ф. Бацевич, Л. Виготський, М. Каган, Л. Мацько дають обґрунтування діалогу як основної форми спілкування.

Постановка завдання. Метою статті є визначення дидактичних та психологічних умов формування комунікативної культури майбутніх фахівців аграрної галузі.

Об'єкт дослідження – професійна педагогічна освіта.

Предмет дослідження – формування комунікативної культури майбутнього фахівця аграрної галузі.

Виклад основного матеріалу. Активізація мовленнєвих дій майбутнього фахівця, стимулювання їх до розкриття творчих можливостей значною мірою залежать від комунікативної культури. Тож значущою дидактичною умовою успішного формування комунікативної культури фахівця ми визначаємо його професійну комунікативну діяльність. Комунікативну активність людини в психологічній науці пов'язують із рефлексивними процесами.

Під рефлексивними процесами розуміють процеси, що супроводжують між-

собистісну взаємодію і дають можливість формувати уявлення про мотиви і наміри учасників спілкування, особливості сприймання ними комунікативної ситуації. На думку Ю. Кулюткіна, рефлексивні процеси – це процеси відображення однією людиною «внутрішньої картини світу» іншої людини [2, с. 20].

У сучасній науці виокремлюють два види функцій педагогічного керівництва комунікативною діяльністю майбутніх фахівців [2, с. 21]. Перший – коли конструюється предметний зміст цієї діяльності (добирається зміст, методи навчання). Другий – коли в доповнення до предметного змісту навчання ще й прогнозуються форми спільної діяльності, що забезпечують формування продуктивних відносин, розвиток певних соціально-психологічних якостей особистості.

В основу реалізації зазначених вище функцій керівництва покладено загальну ідею розвитку активності та самостійності тих, хто навчається в процесі оволодіння знаннями. Науковці І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривonos, О. Мироншик, В. Семиченко, Н. Тарасевич роблять певні висновки.

1. У науці існує три підходи щодо розуміння структури комунікативної діяльності: структурний, функціональний і рефлексивний.

2. У межах структурного підходу аналізуються психологічні складники комунікативної діяльності: мотив, мета, комунікативні дії, комунікативні вміння та навички.

3. Відповідно до функціонального підходу розглядають функції, які реалізуються в мовленнєвій діяльності. До складу основних функціональних елементів мовленнєвої діяльності відносять: організаційний, комунікативний, гностичний, проектувальний, конструктивний.

4. Особливістю рефлексивного підходу є розгляд педагогічної діяльності як діяльності спільної, що відбувається за законами спілкування. Майбутні фахівці виступають

як суб'єкти спілкування, в якому педагогові належить роль організатора й керівника. Тому педагогічна діяльність – це діяльність, змістом якої є керівництво діяльністю студента в навчально-виховному процесі, спрямоване на розвиток головних сфер його особистості.

5. Різноманітність індивідуальних особливостей майбутніх фахівців, які залучені до комунікативної взаємодії та нестандартність комунікативних ситуацій, у межах яких відбувається взаємодія, визначають творчий підхід до комунікативної діяльності.

6. Вирізняють рефлексивне та нереліксивне керівництво комунікативною діяльністю майбутніх фахівців. Рефлексивне керівництво ґрунтується на уявленні, за яким той, хто навчається, є центральною постаттю навчального процесу, його головним учасником. Завдання педагога – полегшувати тим, хто навчається, процес розвитку, створювати для них умови та всіляко сприяти досягненню повного самовиявлення [2, с. 21].

На створення сприятливих дидактичних умов формування комунікативної культури впливає низка внутрішніх факторів. Це:

- 1) мотиваційна сфера;
- 2) внутрішня позиція особистості;
- 3) розвиток та становлення «Я» та почуття ідентичності особистості.

Інші фактори, що впливають на дидактичні умови, є зовнішніми факторами, до яких належать соціальні умови:

- 1) суспільство, в якому вживається конкретна мова, його соціальна структура; різниця між носіями мови у віці;
- 2) різниця в соціальному статусі;
- 3) різниця в рівні культури та освіти;
- 4) різниця в місці проживання;
- 5) різниця в їх мовленнєвій поведінці в залежності від ситуації спілкування [4].

Засвоєння мови, яка вживається в даному суспільстві, правил її використання відповідно до виконання тих чи інших соці-

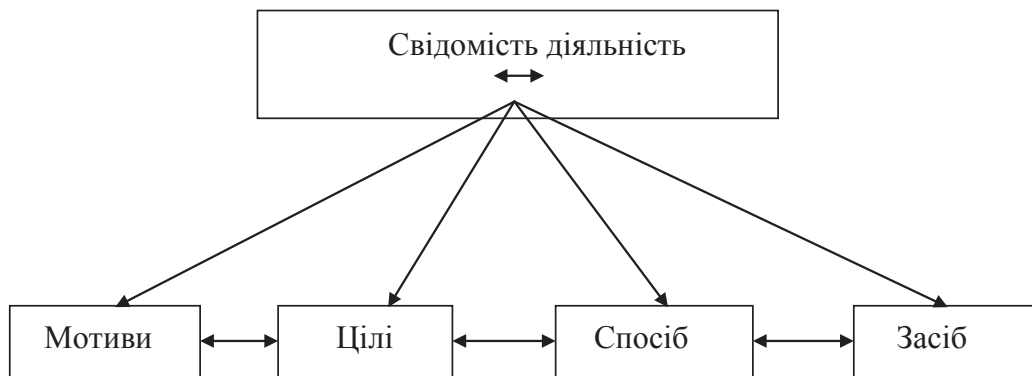

Рис. 1. Психологічні механізми мовлення

альних ролей, є частиною цього процесу та називається мовною соціалізацією. Ефективність спілкування залежить від того, наскільки людина, яка включається в його процес, уявляє собі умови спілкування, які існують, та відповідно до них визначає свою мовленнєву поведінку та корегує її. Вербальна та реальна поведінки – це перетворення внутрішнього стану людини на її вчинки по відношенню до навколишнього світу, людей і т. ін. Комунікативна поведінка означає поведінку необхідного якісного рівня. Тільки тоді вона може вважатися адекватною.

Відомо, що однією з умов ефективної комунікації виступає максимальне урахування особливостей партнера або партнерів спілкування [3; 6; 7].

Наступною дидактичною умовою, необхідною для формування комунікативної культури, визначаємо відпрацювання оптимальних механізмів мовлення. Л. Виготський висловив думку про функціональну різноманітність мовлення, де кожній функції відповідають певні мовні засоби: функціональна зміна мовлення призводить до зміни її структури, тобто її форми. «Для того, щоб передати яке-небудь хвилювання чи зміст повідомлення іншій людині, немає іншого шляху, окрім віднесення цього повідомлення до певного класу, до певної групи явищ, а це, без сумніву, вимагає узагальнення» [2].

Використання мови стає можливим у структурі мовленнєвої діяльності, діяльності спілкування. Розглядаючи становлення функцій мовлення, необхідно визначити поняття, якими ми оперуємо. Мову ми розглядаємо як систему суспільно створених засобів для здійснення діяльності спілкування, мовлення – як спосіб діяльності спілкування, спілкування – як діяльність із вирішення задач соціального зв'язку. Мова набуває певних функцій лише коли включається в мовленнєву діяльність, мовлення з різними завданнями. «Лише розглядаючи мову в процесі мовленнєвої діяльності, ми здатні розкрити реальний механізм суспільного функціонування мови» [2]. Іншими словами, мова стає засобом спілкування лише в контексті мовленнєвої діяльності.

Аналізуючи психологічні механізми мовлення (рис. 1), ми спирались на принципи концепції Л. Виготського та його школи (П. Гальперін, В. Давидов, О. Леонт'єв, А. Лурія, Д. Ельконін) [5]:

1) підхід до свідомості як до діяльності, яка має певну структуру (мотиви, дії, способи та засоби) та проходить у своєму формуванні шлях від зовнішньої діяльності до її внутрішньої форми;

2) розуміння індивідуальності в дитячому розвитку, пропущеному через особистісний досвід суб'єкта;

3) розуміння психічних функцій як видів діяльності, які дозволяють суб'єкту керувати своєю поведінкою [4].

Висновки. Завдяки наявності в навчальному процесі сприятливих дидактичних і психологічних умов стає можливим успішне формування комунікативної культури майбутніх фахівців аграрної галузі. Сприятливими дидактичними і психологічними умовами є: успішна соціалізація та сприятливі соціальні умови; застосування оптимальних механізмів мовлення; впровадження прийомів активізації професійної комунікативної діяльності майбутніх фахівців; моделювання в навчальному процесі мовленнєвих ситуацій; мотиваційні чинники навчання; пізнавальна діяльність майбутніх фахівців аграрної галузі та розвиток їхньої комунікативної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вашуленко Н.С. Обучение грамоте в 1 классе четырехлетней начальной школы: Пособие для учителя / Н.С. Вашуленко. – К. : Рад.шк., 1987. – 160 с.
2. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність : Підручник / І.А. Зязюн та ін. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
3. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко. – М., 1998. – 255 с.
4. Федоренко Ю.П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 Теорія навчання / Ю.П. Федоренко. – Полтава, 2005. – 203 с.
5. Эльконин Д.Б. Психология игры / Д.Б. Эльконин. – М. : Педагогика, 1978. – 304 с.
6. Woocock S.S., Shild E.O. Simulation games in learning. – Beverly Hills. CA: Sage, 1968. – 340 p.
7. Brumfit C. The functional- notional approach: from theory to practice. – New York : Oxford univ. press, 1984. – 235 p.